

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

*Глущенко Ю.А., к. е. н.,
Полтавська державна аграрна академія*

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів, визначено роль органів казначейства в оперативному управлінні місцевими фінансами та запропоновано шляхи удосконалення управління бюджетними коштами на місцевому рівні.

The theoretical and practical aspects of the system of treasury maintenance of local budgets are considered, certainly role of organs of treasury in an operative local financial management and the ways of improvement of management budgetary facilities are offered at local level.

Постановка проблеми. Рівень соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень значною мірою залежить від стану формування та виконання відповідних місцевих бюджетів.

Одним із напрямів підвищення ефективності управління бюджетним процесом на місцевому рівні є удосконалення діючої системи казначейського виконання бюджетів.

Зокрема, удосконалення процесу бухгалтерського обліку, фінансової звітності та звітності з виконання бюджетів, управління фінансовими ресурсами.

Стратегічним, в цьому контексті, є підписання угоди про технічне співробітництво між Генеральною Дирекцією державних фінансів Міністерства бюджету, державних рахунків, державної служби та державної реформи Франції та Державним казначейством України на 2009 - 2011 роки, що передбачає на меті підтримку зусиль з модернізації та адаптації Державного казначейства України до реформ, які проводяться Урядом України та вивчення позитивного досвіду ГДАФ [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних аспектів цього питання приділяли увагу у своїх працях такі відомі вчені, як В.Г. Александров, С.О. Булгакова, О.С.Даневич, О.І. Назарчук, К.М. Огданський, П.Г. Петрашко, Н.І. Сушко, В.І. Стоян, О.О. Чечуліна, С.І. Юрій, та інші.

Дослідники зазначають низку проблемних питань казначейського обслуговування місцевих бюджетів, зокрема, недотримання принципу єдності каси, недосконалість існуючої матеріально-технічної бази та єдиної автоматизованої інформаційної системи.

Поряд з тим, актуальними залишаються питання удосконалення механізму системи виконання бюджетів та оперативного управління місцевими фінансами.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні теоретичних та практичних аспектів функціонування діючої системи казначейського виконання місцевих бюджетів, виявленні проблемних питань у процесі обслуговування та обґрунтуванні пропозицій щодо їх усунення.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні завдання:

- дослідити теоретичні та практичні аспекти функціонування казначейської системи України;
- виявити особливості бюджетного процесу на місцевому рівні за умови казначейського обслуговування місцевих бюджетів;
- запропонувати заходи з удосконалення механізму системи виконання бюджетів та оперативного управління місцевими фінансами.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі реформування бюджетної системи зростає роль місцевих бюджетів, які відображають обумовлену адміністративним поділом і бюджетним устроєм держави сферу фінансово-економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом, і використанням централізованих фондів грошових коштів, що є фінансовою базою органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором соціально-економічного розвитку регіонів [12].

Обслуговування місцевих бюджетів здійснюється територіальними органами державного казначейства за функціями, визначеними статтею 48 Бюджетного кодексу України відповідно до Порядку, затвердженого наказом ДКУ від 4 листопада 2002 р. № 205 [1], [6].

Головним їх призначенням є сприяння ефективному управлінню регіональними фінансовими ресурсами шляхом застосування оптимальних механізмів формування та використання бюджетних коштів.

Переведення місцевих бюджетів на казначейське обслуговування дало змогу зробити прозорими міжбюджетні відносини, зміцнити фінансову дисципліну та забезпечити дотримання органами місцевого самоврядування повного спектру даних, необхідних для здійснення аналізу та управління бюджетними ресурсами [13].

Діюча система, на нашу думку, є ефективнішою від банківської, так як дозволяє в режимі реального часу забезпечити консолідацію повної та об'єктивної інформації про стан надходжень та видатків місцевих бюджетів, працює в напрямку підвищення ефективності управління бюджетними коштами та посилює контроль за їх використанням.

Проте, не зважаючи на успіхи, помітні у казначейській сфері, існує ряд проблемних питань, що ускладнюють роботу органів казначейства в напрямі обслуговування місцевих бюджетів.

Тривалість процесу казначейського обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів призводить до виникнення кредиторської заборгованості бюджетних установ [3].

Результати досліджень свідчать про постійний її приріст по видатках загального фонду бюджетних установ у Полтавській області за 2006-2009 роки, зокрема значний (в 25,7 р.) у 2009 році.

Виникнення існуючої заборгованості пов'язано в основному з надходженням коштів та отриманням бюджетними установами рахунків в останні дні грудня після закриття бюджетного року, а, відтак, відповідно, не проведенням платіжних доручень органами державного казначейства.

На наш погляд, факторами сприяння своєчасних розрахунків має стати тісна взаємодія казначейства, фінансових управлінь та місцевих органів влади в напрямі мобільності підготовки документів для проведення сесій, переважно в першій половині місяця та подальшого їх виконання.

На етапі складання звітності органами Державного казначейства не своєчасність внесення змін до планових показників за видатками державного та місцевих бюджетів створюють складнощі у бюджетному процесі.

Зокрема, зміни до розпису вносяться на підставі довідок, які, згідно з п. 3.6 Інструкції, реєструються Мінфіном не пізніше 5 робочих днів кінця місяця звітного періоду, окрім випадків проведення термінового перерозподілу асигнувань загального фонду державного бюджету за наявності письмового доручення заступника міністра [7].

При цьому, терміни виконання заходів з оформлення змін планових показників, пов'язаних з обслуговуванням державного бюджету за видатками та операціями з надання та повернення кредитів (Порядок №89), не узгоджуються з терміном, зазначеним в Інструкції, та, більш того, є недостатнім для послідовного виконання процедури внесення змін [8].

Надходження до Державного казначейства реєстрів про внесення змін до розпису державного бюджету в частині надання трансфертів місцевим бюджетам пізніше зазначеного терміну унеможливають відображення в обліку змін в поточному місяці.

Підтвердженням цьому є проведений нами аналіз динаміки внесення зазначених змін до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів Полтавської області у 2009 році (рис.1).

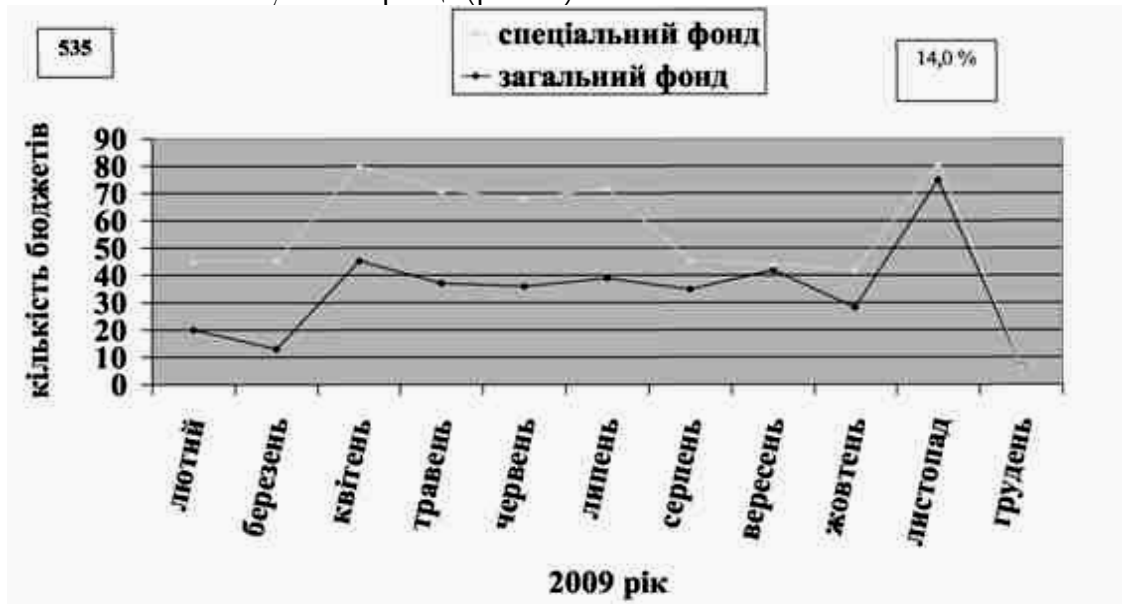

Рис. 1. Динаміка внесення змін у 2009 році до планових показників місцевих бюджетів Полтавської області (більш, як за 5 робочих днів до закінчення місяця) в частині трансфертів, наданих з державного бюджету

Привілеювання трансфертного фінансування, значна кількість учасників процесу та нагромадження документообігу призводить до розбіжностей даних звітності між центральним та територіальними рівнями органів казначейства, а також розпорядниками бюджетних коштів.

Як наслідок, дисбаланс у зведеному звіті планових показників за доходами та видатками в частині трансфертів між рівнями місцевих бюджетів, через невнесення рішень відповідної ради змін до бюджету перешкоджає здійсненню ефективного аналізу та прогнозування стану виконання бюджетів [5].

Враховуючи негативні аспекти вітчизняної практики та розглядаючи особливості функціонування казначейської системи Росії, вважаємо за доцільне запозичення зарубіжного досвіду в напрямі удосконалення системи інформаційної взаємодії казначейства з його клієнтами - розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів.

Зокрема, запровадження „безпаперового” інформаційного обміну, системи „електронного документообігу” (використання електронного цифрового підпису, „електронне” санкціонування виплат на основі сканкопій, застосування імітованих корпоративних пластикових карт) дозволить прискорити терміни надання головним розпорядникам бюджетних даних та здійснити розасигнування коштів по відомчих установах [9], [10].

Існуючі вади системи виконання бюджетів правового, організаційного та методологічного характеру створюють складнощі у бюджетному процесі на місцевому рівні.

Відсутність ефективного механізму в управлінні бюджетними коштами призводить до збільшення запозичень у вигляді короткотермінових позичок для покриття тимчасових касових розривів [13].

За результатами дослідження, обсяг отриманих короткотермінових позичок, наданих місцевим бюджетам Полтавської області у 2009 році, склав 196 млн.грн. або проти 2006 року зріс в 22,4 р. При цьому значну кількість дозволів на їх отримання понад 80,0 % надано сільським та селищним бюджетам.

Проблему нестачі бюджетних коштів у період касових розривів було б доцільно вирішити шляхом розробки та впровадження механізму тимчасового позичання коштів із залишків відповідних бюджетних рахунків.

Більш того, для реалізації основних завдань органів казначейства при обслуговуванні місцевих бюджетів у контексті проведення регіональної політики та ефективного управління коштами місцевих бюджетів має бути створена оптимальна система оперативного управління місцевими фінансами.

Суттєвим кроком у цьому напрямі є реалізація УДК у Куйбишевському районі Запорізької області частково співфінансування із бюджетів, спільного проекту Європейського Союзу та Програми Розвитку організацій Об'єднаних Націй „Місцевий розвиток, орієнтований на громаду”.

Створені у 2009 році громадські об'єднання на умовах партнерства та співфінансування втілили у життя громадські ініціативи на загальну суму 586,9 тис.грн., з них за рахунок коштів ЄС/ПРООН – 280 тис.грн., обласного бюджету – 58,6 тис.грн., районного – 151,1 тис.грн., сільських – 62,2 тис.грн., громадських об'єднань – 35 тис.грн. [4].

Нагальною проблемою у діяльності органів казначейства є також недосконале програмне забезпечення.

Серед недоліків існуючих програмних продуктів відмічають затримки при надходженні та обробці даних, їх непослідовність, втрата цілісності, дублювання, потенційна неузгодженість на різних рівнях, а також складнощі в управлінні наявними фінансовими ресурсами, формуванні своєчасної і повної звітності, здійсненні оперативного контролю [11].

Отже, необхідне застосування нових сучасних технологій, що забезпечить створення апаратних комплексів з прискореною обробкою даних, їх передачею та перевіркою інформації.

Удосконалення та модернізації потребує система розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів на банківських рахунках.

На жаль, нинішній порядок їх використання не в повній мірі використовує можливості органів казначейства, що в подальшому позначається їх мізерністю в доходах загального фонду (близько 1,0 відс.).

Висновки. Процес розвитку системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів супроводжується збільшенням кількості виконуваних функцій з одночасним зростанням вимог до якості їх виконання.

Результати наукового дослідження дають підстави зробити наступні висновки.

1. Чітка визначеність бюджетних процедур, раціональний розподіл функцій і повноважень, тісна взаємодія учасників бюджетного процесу – шлях до ефективного державного управління в контексті стратегії соціально-економічного розвитку.

2. Перегляд кінцевих термінів реєстрації довідок про внесення змін до планових показників та визначення в Інструкції реального терміну, необхідного фінансовим органам для подання їх до казначейства сприятиме удосконаленню бюджетного менеджменту на місцевому рівні.

3. Розвиток системи розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів шляхом застосування біржового механізму торгів дозволить збільшити ступінь оперативності виходу на фінансові ринки, забезпечити прозорість відповідних фінансових операцій та підвищити прибутковість інвестування зазначених ресурсів.

4. Довершеність управління на етапі бухгалтерського обліку та звітності бюджету вимагає удосконалення нормативно-законодавчого та програмного забезпечення учасників бюджетного процесу.

Література.

1. Бюджетний кодекс України N 2542 - III від 21 червн. 2001 р. [електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.liga.net>

2. Двостороння угода «Про технічне співробітництво між Генеральною Дирекцією державних фінансів Міністерства бюджету, державних рахунків, державної служби та державної реформи Франції та Державним казначейством України на 2009 - 2011 роки» від 18 вересн. 2009 р. [електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.liga.net>

3. Гапонова Т. Зменшення кредиторської заборгованості місцевих бюджетів / Т. Гапонова // Казна України. – 2009. – № 3 (3). – С. 23
4. Іванченко Т. Втілення в життя ідей громад через казначейське обслуговування / Т. Іванченко // Казна України. – 2010. – № 3
5. Ковальчук Г. Чи є можливість урегулювати одну з проблем звітності про виконання бюджетів / Г. Ковальчук // Казна України. – 2009. – № 3 (3). – С.28-30
6. Наказ Державного казначейства України «Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів» №205 від 04.11.2002 р. [електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: [http //www.liga.net](http://www.liga.net)
7. Наказ Міністерства фінансів України « Інструкція про складання і виконання розпису Державного бюджету» №57 від 2 січн. 2002 р.(із мін. і доповн.) [електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: [http//www.liga.net](http://www.liga.net)
8. Наказ Державного казначейства України „Про затвердження Порядку обслуговування державного бюджету за видатками та операціями з надання та повернення кредитів, наданих за рахунок коштів державного бюджету” №89 від 25 травн. 2004 р. .(із мін. і доповн.) [електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: [http//www.liga.net](http://www.liga.net)
9. Прокоф`єв С. Казначейство Росії: стан і перспективи єдиного казначейського рахунка / С. Прокоф`єв, В. Саранцев // Казна України. – 2009. – № 3. – С. 8
10. Прокоф`єв С. Про підвищення ефективності касового управління фінансовими ресурсами федерального бюджету / С. Прокоф`єв // Казна України. – 2010. – № 3. – С.7-10
11. Слюз Т. Життя диктує нові завдання / Т. Слюз // Казна України. – 2009. – № 2 (2)
12. Юрій С.І. Казначейська система: підручник. / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818с.
13. Ярошевич Н.Б. Вплив глобальної економічної кризи на виконання місцевих бюджетів в Україні / Н.Б. Ярошевич , Н.З. Круглій // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. - № 20.10. – С.273-277

УДК 330.564.2

ОЦІНКА РІВНЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Дядик Т.В., к.е.н., доцент

Бурлака О.П., ст. викл.

Полтавська державна аграрна академія

Узагальнено теоретичні дослідження щодо розкриття соціально-економічної сутності вартості, рівня та якості життя населення. Проаналізовані зміни у розмірах та структурі доходів та витрат населення України, основні показники диференціації життєвого рівня населення, проведений аналіз рівня оплати праці, її частки у структурі доходів.